

megtörténni, ezért erősíteni és támogatni kell, a részt vevő szervezetek megváltozott attitűdjére és elfogadására van szükség. Olyan embert alkalmazni, aki nem végzi jól a munkáját, vagy nincs megfelelő hozzáállása, veszteséget növelő tényező, és gyakran a megváltozott munkaképességeket csupán ilyen, „rossz munkaerőnek” minősítik, figyelmen kívül hagyva a bennük rejlő lehetőségeket. Ahhoz, hogy ilyen embereket a cégek alkalmazzanak, illetve a meglévő, időközben megváltozott munkaképességű alkalmazottakat megtartsák, a helyi önkormányzatoknak nagy szerepük van, hisz az ő támogatásukkal, a hatékonyság és a profit is növekedhet, és olyan rétegeket is be lehet emelni a munkavégzésbe, akik eddig kimaradtak.

A könyv végén az olvasó megismerkedhet a *Five steps up* elnevezésű programmal, mely a VPL alkalmazását segítő munkáltatók és munkavállalók számára. Ez az öt lépésből álló program végigkíséri a felhasználót a VPL folyamatában, segít meghozni a helyes döntéseket és alkalmazkodni a rendelkezésre álló feltételekhez. Csoportosított kérdésköröket tesz fel a folyamatok előrehaladás érdekében, külön a vállalatoknak, és külön az egyéneknek, azt ígérve, hogy rugalmas használatával hatékony együttműködés érhető el munkáltató és munkavállalók között.

A tanulmánykötet sokak számára érdekes és hasznos lehet, legyen szó érdeklődőkről vagy akár szakértőkről, akik egy újabb kutatás eredményeire kíváncsiak, a sok logikusan szerkesztett, jól használható táblázat pedig megkönnyíti a feldolgozást és egyben az adaptálhatóságot is. Maga a kötet üzenete kellően hangsúlyozott, kissé talán túlságosan is, mindamellert jelentőségéhez nem fér kétség. A szaktudás elismerése már nemcsak a „hagyományos” tanulók esetében fontos, a munkanélküliség csökkentésére, a munkaerőpiacot családi okok, betegség miatt átmenetileg elkerülőkké motiválására is hathatós eszköz. A nem-formális tanulási elismerésével kiszélesedhet a végzettségek skálája, attól függetlenül, hogy az egyén milyen megfontolásból és indíttatásból tanul. A megbízható és érvényes elismertetési rendszerek megfelelő működése érdekében szükséges a szakmai kritériumok megállapítása és a végzettségeket a gyakorlatban érvényesítő személyek bevonása az értékelési folyamatba.

(Ruud Duvekot, Greg Scanlon, Anne-Marie Charraud, Kees Schuur, Dermot Coughlan, Torild Nilsen Mohn, Jos Paulusse & Ruud Klarus [eds.] [2007]: *Managing European diversity in lifelong learning. The many perspectives of the Valuation of*

Prior Learning in the European workplace. HAN University, Foundation EC-VPL & Hogeschool van Amsterdam. 2007. 299 p.)

Nagyváradia Andrea

OKTATÁSPOLITIKÁK A (NEMZETKÖZI) PORONDON

Az *Éducation et Sociétés* 2003/2-es száma Jean-Émile Charlier, a Mons-i (Belgium) Katolikus Egyetem GREsAS kutatócsoportjának professzora, bevezető tanulmányának címét viseli (*L'influence des organisations internationales sur les politiques d'éducation – A nemzetközi szervezetek hatása az oktatáspolitikára*). A kötet megjelenésétől eltelt öt év alatt sem vált időszerűtlenné a nemzetközi szervezetek hatásának vizsgálata a tagországok oktatáspolitikájára, hiszen a legrelevánsabb illusztrációk ennek a jelenségnek éppen a PISA-felmérések és a bolognai folyamat, mely utóbbi igencsak aktuális kérdéssé vált a magyar felsőoktatásba való bevezetése kapcsán is.

Charlier abból az alapfeltevésekből indul ki, hogy az alkotmányok többsége megnyugtató illúziót táplál: az oktatáspolitikát illetően szuverének minden nemzetközi szervezet hatásával szemben. Illúzió, mert a valóság az, hogy a döntéshozók beszédei és az egyes országokban hozott intézkedések között hatalmas távolság tátong. Bizony szó sincs teljes szuverenitásról. A nemzetközi szervezetek hatása az oktatáspolitikára nyilvánvaló. Charlier szerint az oktatásszociológusok markánsan két táborra oszlottak e jelenség vizsgálatakor: az egyik tábor a döntéshozók olyan beszédeit elemezték, amelyek az interneten keresztül egyre szélesebb körben terjednek. A beszédek kapcsán született dokumentumok amolyan szándéknyilatkozatokként burjánzottak szét. A másik tábor a nemzetközi szervezetek dokumentumaiban megfogalmazott célkitűzések gyakorlati megvalósulásait elemezte azzal a szándékkal, hogy a helyi döntéshozók a valósághoz mérten érvényesíthessék azokat oktatáspolitikájukban. A két tábor tevékenysége összemérhetetlenül eltávolodott egymástól. Charlier említést tesz a kilencvenes évek végén végzett kutatásaikról Jean-François Pierrard-ral, amelyekben politikusok és szakszervezeti vezetők beszédeit elemezték a

Burkina Fasói, mali és szenegáli oktatáspolitikáról, amelyek decentralizációt célzó törvényeket óhajtottak bevezetni. Hogyan is lehetne értelmezni azt a távolságot, amely a döntéshozó, aki „szabadnak és függetlennek mondja magát”, és a különböző országokban egyidejűleg és közösen meghozott intézkedések tényállása között áll?

Céline Mahieu és Frédéric Moens (*De la libéralisation de l'homme à la libéralisation de l'éducation; L'éducation et la formation tout au long de la vie dans le discours et les pratiques européennes – Az ember felszabadításától az oktatás felszabadításáig; A nevelés és az egész életen át tartó tanulás az európai diskurzusban és gyakorlatban*) az élethosszig tartó tanulást egyfajta világnézetként értelmezi, amely szerintük, sajnos, nem tud politikamentes lenni. A tudás alapú társadalomban az Európai Bizottság egyfelől úgy értelmezi az élethosszig tartó tanulást, mint választ a társadalmakon belüli átalakulásokra, másfelől mint „az európai szociális modell alap-élémet”. Így nemcsak a formális, de az informális és a nem-formális tanulás is az oktatás részévé, az oktatáspolitiká pedig menedzszerszemléletűvé válik. Ez azt jelenti, hogy az oktatási szakma sem kerülheti el a globális kihívásokat, a versenyszféra és az üzleti világ, a társadalmi és gazdasági szereplők által kezdeményezett átalakításokat és azok kihívásait.

Az oktatás és a nevelés fogalmainak világméretűvé válásával az élethosszig tartó tanulás fogalma az Európai Bizottság szerint „minden olyan tanulási tevékenység, az életkor bármely szakaszában, amely az egyén ismereteinek, képességeinek és képzettségeinek javítására, bővítésére irányul egyéni, munkahelyi vagy társadalmi érdekből”. Kialakul a tudás alapú társadalomszemlélet, a gazdasági fellendülés egyfajta tömegesedést eredményez a felsőoktatás, tágabb értelemben mindenfajta oktatás terén. Az Európai Unió egy újabb célkitűzés és stratégiát fogalmaz meg, és pedig „a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásgazdaságává válni, amely képes tartós gazdasági növekedésre, amelyet a munka és a társadalmi kohézió mennyiségi és minőségi javulása kísér”. Az Európai Tanács felhívja a tagországok figyelmét a felnőttképzés lehetőségeinek kiszélesítésére, az egyén igényeinek előtérbe helyezésére. Az oktatás termékké válik, a képzési programok célközönséghez adaptálódnak, a kínálat a kereslet függvényében alakul. Az informális és nem-formális oktatás, a képzések és bizonyítványok, a kreditrendszer, az akkreditációk

bevezetése, a mérés és értékelés problematikája mind-mind előtérbe kerülnek a fenti kérdéskör kapcsán. Mind az UNESCO, mind az OECD retorikájában a gazdasági és az oktatási rendszerek közötti kapcsolat meghatározó figyelmet kap a munka és a nevelés szempontjából.

A tömegesedés, a felelősség, a privatizáció, a hátrányos helyzetűek kérdését érintő problémák megoldásában a jövőben is a helyi törvények és szabályozások figyelembevétele a döntő és nem a nemzetek feletti harmonizációs politika. A kötet első tanulmányában említett MOC (*méthode ouverte de coordination*) nyílt koordinációs módszert (Európai Tanács, Lisszabon, 2000. május) új eszközként vezetik be az európai térség tagállamainak oktatás- és neveléspolitikájának vizsgálatában. Ez kizárná a centralizálást, és az élethosszig tartó tanulást minden korhoz vagy elsajátítandó tartalomhoz kapcsolódó korlátozástól mentesítené. Az információ kerül az európai oktatásirányítás középpontjába.

Romuald Normand szerint (*Les comparaisons internationales de résultats: problèmes épistémologiques et questions de justice – Az eredmények nemzetközi összehasonlítása: ismeretelméleti problémák és jogi kérdések*) az eredmények nemzetközi összehasonlítása legitimitásuk egyik forrását képezheti, amikor a nagy nemzetközi szervezetek javaslatokat fogalmaznak meg az oktatási rendszerek hatékonyságának és minőségének növelése céljából. A szerző egyfelől elemzi az összehasonlításokkal együtt járó módszertani és ismeretelméleti korlátokat, amelyeket néhány angolszász szociológiai munka tárt fel, másfelől a felmérések eredményei boncolgatja.

Az OECD és az UNESCO a 20. század második felében kezdett el foglalkozni az európai és az észak-amerikai fejlett államok oktatáspolitikájának nemzetközi felméréseivel. A felmérések során az oktatási rendszerek összehasonlításaival nyert eredmények referenciaértékűvé váltak az egyes kormányok és nemzetközi szervezetek számára, amelyek meggyőződéssel állították, hogy egy ország gazdasági versenyképességének kulcsát a munkaerő tudás- és kompetenciaszintje adja. Azóta ezt a meggyőződést többen cáfolták, és az oktatási rendszerek hatékonyságának felmérésére országos értékelési szabványokat állítottak össze. Egyes államok, Franciaország, Ausztrália, Kanada, Új-Zéland, saját felméréseket készítettek, hogy általános elemzést adhassanak a tanulók iskolai eredményességéről. Mások, Anglia és az Egyesült Államok, úgy tartják, hogy a fogyasz-

tokat nemzetközi szinten kell az iskolák eredményességéről és színvonaláról a versenyképesség megtartása érdekében.

A kilencvenes években vezették be a teljesítménymutató fogalmát az oktatás minőségének mérésére. Az összehasonlító tanulmányok lehetővé tették az oktatási rendszerek gyengeségeinek és erősségeinek a megvilágítását. A nyolcvanas évek felmérései azonban érdekesebbnek bizonyulnak a szerző számára; ezek lehetővé tették már államközi összehasonlításokat is a nagy nemzetközi szervezetek bevonásával. A tanulmány bevezetőjét követő fejezetben szó van az amerikai kormány kérésére készült NAEP-felmérésekről, amelyekkel először a hatvanas évek végén mérték fel az amerikai tanulók iskolai teljesítményét. Napjainkban a NAEP széles politikai konszenzusnak örvend, és a legjelentősebb oktatási szakszervezet támogatását is élvezzi. A felméréseket referenciaként használják a pedagógia programok megváltoztatására az amerikai iskolákban. A NAEP fontos szerepet játszott a felmérések eredményeinek nemzetközi összehasonlításában az OECD keretén belül, és közreműködött, amerikai nyomás hatására, az oktatás sikermutatóinak kidolgozásában. A szerző Nagy-Britanniában, Franciaországban végzett teszteleseket mutat be. Ennek nyomán felteszi a kérdést, hogy mire is szolgálnak ezek az összehasonlító felmérések. Nézete szerint egy olyan technikai folyamatról van szó, amely az indítványozók érdekében történik: lehetővé teszi a tanulók heterogén kvalitásainak és képességeinek egyenlő arányú átalakítását az oktatással foglalkozó szakemberek informálása, az országok közötti rangsorolások és versengések felállításáért. A statisztikai felmérések számszerűsítése egyszerűsíti az adatok feldolgozását, az információk továbbítását a döntéshozók felé, a földrajzi és kulturális területek egymáshoz való közelítését. A nemzetközi összehasonlító felmérések közös terepet létesítenek az együttműködésre, a standardizációra, a tapasztalatcserére, illetve új eljárások és eszközök kidolgozására, egyetemes elvek

megfogalmazására nemcsak az európai térség oktatásában, hanem világszínvonalon is.

A kötet Annie Vinokur kutatási eredményeit is tartalmazza (*De la scolarisation de masse à la formation tout au long de la vie: essais sur les enjeux économiques des doctrines éducatives des organisations internationales – A tömeges beiskolázástól az egész életen át tartó tanuláshig: esszé a nemzetközi szervezetek nevelélméleteinek gazdasági tétjeiről*). A szerző próbálja meghatározni azokat a gazdasági változásokat, amelyek a nemzetközi szervezetek oktatási elméletei, az oktatás kínálatának centralizált tervszerűsítése és a kereslet által meghatározott élethosszig tartó tanulás között ingadoznak. Három időszakot különböztet meg, és három, egymást követő metaforával nevezi meg őket: „ipari”, a hatvanas évek végéig, „sportos”, a hetvenes évek folyamán és „tőzsdéi”, a nyolcvanas évektől kezdődően. Ezek a gazdasági változások perspektívát adnak a tudás megszerzésének mint anyagi befektetésnek, az oktatásnak mint egyszerű szolgáltatásnak, illetve a menedzserszemléletű oktatáspolitikáknak. A szubszidiaritás elve alapján a nemzetközi szervezeteket nem jogosítják fel alapító okirataik, hogy közvetlenül beleavatkozassanak a tagállamok oktatáspolitikájába. „A párbeszéd, a konszenzus az OECD szívügye”, ezért kommunikációja normatív, univerzális, tudományosan megalapozott. A kérdés, hogy milyen gazdasági következménye van annak, ha a kommunikáció és az elméleti modellek, amelyekre egyébként támaszkodik, megváltoznak. A szerző részletesen mutatja be a három időszakot, és arra a következtetésre jut, hogy már nem is oktatáspolitikáról, hanem oktatásmenedzsmentről kell beszélni. Szerinte a nemzetközi szervezeteknek támogatniuk kellene az oktatáspolitikák szemléletváltását, új módszerek és reformok létrehozását, és ezáltal fokozatosan az oktatási problémák politikamentesítését. (*Education et Société, 2003/2 [L'influence des organisations internationales sur les politiques d'éducation]. 214 p.*)

Rádi Ildikó